

Et 25 års-minne:

Fire års internering i Trondhjemsfjorden

Av Gustav Niebuhr.

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

På grunn av den stigende etter-
spørsel på spesialarbeidere i 1916
og hvorfra disse skulde tas, an-
søkte noen forretningsmenn i
Trondhjem generalen om å få
noen faglærte arbeidere fra «Ber-
lin». Forhandlingene om dette
tok lang tid før det kom istand
noen avtaler med hensyn til ar-
beidstiden, kontroll og betingel-
ser. Men omsider gikk dog alt i
lås, og enkelte forretninger, verk-
steder og fabrikker fikk lov til å
henvende sig til «Berlin»s kom-
mando angående overlatelse av
fagfolk som vi hadde nok av,
spesielt blandt maskinpersonalet.
Her var dreiere, blikkenslagere,
rørleggere, optikere o. s. v. og en
hel del fikk plasser. — Blandt
dekkpersonalet fantes slaktere,
fiskere, bakere og konditorer,
kelnere, snekkere o. s. v., altså
nær sagt utvalg for alle fag.

Det blev satt op en liste over
alle som fikk plass, og disse måt-
te alle samtidig iland for kontrol-
lens skyld. Vaktchefen såvel som
generalen hadde en fullstendig li-

ste over arbeidsgivere og arbeids-
tiden, så alt kunde kontrolleres.

Lønningene var de samme som
for de norske arbeidere, dog måt-
te våre folk avgi en viss procent-
sats ombord, hvorover der førtes
nøiaktig regnskap. Disse penger
kom de matroser og fyrbøtere til-
gode, som måtte overta arbeidet
for dem som var iland. Og dette
var jo ikke mer enn rett og rime-
lig. Det må sies at våre folk som
var på land, tjente godt og mer
blev det etter som alle varer og
priser steg til det fantastiske. —
Selvsagt var det først og fremst
folk av besetningen som var gift
og hadde sin familie i Tyskland,
som fikk dette arbeide. Etter fra-
drag av ovennevnte procentter,
måtte disse folk avlevere en viss
sum til kommandoen, som viste
nøje hvor meget hver enkelt tjen-
te og disse penger blev så sendt
til vedkommende familie. Man
kan ikke si annet enn at dette
tillak og denne tillatelse var en
generøs imøtekommenhet fra de
norske myndigheter, for hen-

igjennem blev mange familier i
Tyskland støttet på en eneståen-
de måte og fritatt fra de verste
bekymringer.

Det vilde føre for langt å nev-
ne alle forretninger og bedrifter,
som hadde folk fra oss i arbeide,
men alle chefer var vel fornøiet
med deres arbeide og beholdt ar-
beiderne så lenge som mulig, inn-
til «Den spanske syke» satte en
stopper for det.

Jeg selv hadde jo også masse-
vis av tid og kom til å tenke på
om det kanskje var en mulighet
for mig til å utdanne mig i en
bestemt retning, nemlig kompen-
sasjon av kompasser. For å få
mig en stilling som kompassre-
gulator hadde jeg tenkt å avleg-
ge en eksamen i dette fag når jeg
senere kom tilbake til Tyskland.
— Som tenkt, så gjort. Jeg
sendte inn en ansøknig gjennom
vår kommando til generalen i
byen, som sendte den videre til
Sjømannsskolen med anbefaling.

Omsider fikk jeg meddelelse
om at andragendet var blitt inn-

vilget og begynte da med kom-
pensering av kompasser, men all-
tid sammen med bestyreren, el-
ler en lærer fra skolen.

Dette gikk en lang stund godt,
og jeg var riktig glad for å kun-
ne utdanne mig videre. Hver
gang der var en «jobb» fikk jeg
beskjed enten pr. telefon eller te-
legram og reiste straks til byen
med mindre jeg ikke allerede var
der.

Jeg var kommet godt inn i saken
da plutselig en morgen en avis ut-
kom og med store fete bokstaver
bekjentgjorde at «fremmede office-
rer regulerer kompasser ombord på
norske skib». Noen ondskapsfulle
folk finnes jo alltid, så også her,
og denne mannen eller var det fle-
re, var en eftermiddag troppet op
til vedkommende redaksjon og der-
med var saken gjort. At dette bare
gjaldt min ringe verdighet, var jeg
straks klar over, likeledes bestyrer
Andorff, som jeg arbeidet sammen
med, en virkelig loyal og retten-
kende mann.

Efter denne famøse artikkelen,
fikk jeg omgående en høflig an-
modning fra ham om å avbryte
min utdannelse og jeg innså også
at dette var nødvendig. Det blev
ihvertfall et fryktelig røre i avi-
sene, men hr. bestyrer Andorff tok
straks uforferdet kampen op med
en artikkel som sa seks, og rede-
gjorde nøiaktig hvorledes det hele
hang sammen.

Jeg selv hadde av egen interesse
og sund fornuft aldri gått fra ved-
kommende kompensator fra det
øieblikk vi satte føttene våre om-
bord på båten og var ellers så for-
siktig som mulig for ikke å gi an-
ledning til mistanke. Men der her-
sket akkurat i den tid en slik van-
vid at annethvert menneske blev

betraktet som spion, og når o-
venikjøpet en fremmed dekksoff-
icer i uniform labber ombord på
fremmede skib, så var han spio-
noe annet var i den tid for viss
folk helt utenkelig uten på forhånd
å undersøke forholdene.

For å komme tilbake til de men-
ge som fikk arbeide i byen, skal
nevnes at antallet av disse blev
større og større og fortjeneste
steg efterhvert. Som følge herav
måtte flere og flere penger avlev-
res ombord, og et par tusen kron-
gikk hver måned til Tyskland for
å hjelpe de mer og mer nødlidende
familier. Det var begynt å bli nok
så knapt med levnetsmidler der nå
de, og tyske mark sank stadig. De
norske penger kom da som en ve-
signelse for disse familier og man-
gen en mor har visstnok om natten
med tårer i øinene takket Vårher-
re, mens barna lå i fredelig søvn
efter at de var blitt mette. Disse
mødre tenkte da selvfølgelig på
på sine kjære menn som arbeidet
for pengene, men neppe over at de
var de norske myndigheters gen-
røse imøtekommenhet og hjelpsom-
het som tillot mennene å arbeide
man må nemlig huske på at vi var
om ikke direkte krigsfanger, så de
internert. Hovedæren ligger sål-
des efter min mening hos de norske
militærmyndigheters og forre-
ningsfolks store velvilje og loial-
tet.

I 1917 måtte dessverre mang
instille arbeidet på grunn av streik
og spanskesyken og var derfor av-
skåret fra å hjelpe sine kjære
hjemlandet. Da også transportar-
beiderne lå i streik, skal jeg her
komme tilbake til den ganske mun-
re episoden jeg nevnte i slutten av
kapitel V. hvor det dreiet sig om
en transport av 2000 liter øl.

Ernering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekrysseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

ste over arbeidsgivere og arbeidstiden, så alt kunde kontrolleres.

Lønningene var de samme som for de norske arbeidere, dog måtte våre folk avgi en viss prosent-sats ombord, hvorover der førtes nøiaktig regnskap. Disse penger kom de matroser og fyrbøtere til gode, som måtte overta arbeidet for dem som var iland. Og dette var jo ikke mer enn rett og rimelig. Det må sies at våre folk som var på land, tjente godt og mer blev det etter som alle varer og priser steg til det fantastiske. — Selsagsl var det først og fremst folk av besetningen som var gift og hadde sin familie i Tyskland, som fikk dette arbeide. Etter fradrag av ovennevnte prosentter, måtte disse folk avlevere en viss sum til kommandoen, som viste nøie hvor meget hver enkelt tjente og disse penger blev så sendt til vedkommende familie. Man kan ikke si annet enn at dette tiltak og denne tillatelse var en generøs imøtekommenhet fra de norske myndigheter, for hen-

igjennem blev mange familier i Tyskland støttet på en enestående måte og fritatt fra de verste bekymringer.

Det vilde føre for langt å nevne alle forretninger og bedrifter, som hadde folk fra oss i arbeide, men alle chefer var vel fornøiet med deres arbeide og beholdt arbeiderne så lenge som mulig, inntil «Den spanske syke» satte en stopper for det.

Jeg selv hadde jo også massevis av tid og kom til å tenke på om det kanskje var en mulighet for mig til å utdanne mig i en bestemt retning, nemlig kompensasjon av kompasser. For å få mig en stilling som kompassregulator hadde jeg tenkt å avlegge en eksamen i dette fag når jeg senere kom tilbake til Tyskland. — Som tenkt, så gjort. Jeg sendte inn en søknad gjennom vår kommando til generalen i byen, som sendte den videre til Sjømannsskolen med anbefaling.

Omsider fikk jeg meddelelse om at andragendet var blitt inn-

vilget og begynte da med kompensering av kompasser, men alltid sammen med bestyreren, eller en lærer fra skolen.

Dette gikk en lang stund godt, og jeg var riktig glad for å kunne utdanne mig videre. Hver gang der var en «jobb» fikk jeg beskjed enten pr. telefon eller telegram og reiste straks til byen med mindre jeg ikke allerede var der.

Jeg var kommet godt inn i saken da plutselig en morgen en avis utkom og med store fete bokstaver bekjentgjorde at «fremmede officerer regulerer kompasser ombord på norske skib». Noen ondskapsfulle folk finnes jo alltid, så også her, og denne mannen eller var det flere, var en eftermiddag troppe opp til vedkommende redaksjon og dermed var saken gjort. At dette bare gjaldt min ringe verdighet, var jeg straks klar over, likeledes bestyrer Andorff, som jeg arbeidet sammen med, en virkelig loyal og rettenkende mann.

Efter denne famøse artikkelen, fikk jeg omgående en høflig anmodning fra ham om å avbryte min utdanning og jeg innså også at dette var nødvendig. Det blev ihvertfall et fryktelig røre i avisene, men hr. bestyrer Andorff tok straks uforferdet kampen opp med en artikkel som sa seks, og redegjorde nøiaktig hvorledes det hele hang sammen.

Jeg selv hadde av egen interesse og sund fornuft aldri gått fra vedkommende kompensator fra det øieblikk vi satte føttene våre ombord på båten og var ellers så forsiktig som mulig for ikke å gi anledning til mistanke. Men der hersket akkurat i den tid en slik vanvid at annethvert menneske blev

betraktet som spion, og når da ovenikjøpet en fremmed dekksofficer i uniform labber ombord på fremmede skib, så var han spion, noe annet var i den tid for visse folk helt utenkelig uten på forhånd å undersøke forholdene.

For å komme tilbake til de menige som fikk arbeide i byen, skal nevnes at antallet av disse blev større og større og fortjenesten steg efterhvert. Som følge herav måtte flere og flere penger avleveres ombord, og et par tusen kroner gikk hver måned til Tyskland for å hjelpe de mer og mer nødlidende familier. Det var begynt å bli nok så knapt med levnetsmidler der nede, og tyske mark sank stadig. De norske penger kom da som en velsignelse for disse familier og mangen en mor har visstnok om natten med tårer i øinene takket Vårherre, mens barna lå i fredelig søvn efter at de var blitt mette. Disse mødre tenkte da selvfølgelig bare på sine kjære menn som arbeidet for pengene, men neppe over at det var de norske myndigheters generøse imøtekommenhet og hjelpsomhet som tillot mennene å arbeide, man må nemlig huske på at vi var om ikke direkte krigsfanger, så dog internert. Hovedæren ligger således efter min mening hos de norske militærmyndigheters og forretningsfolks store velvilje og loialitet.

I 1917 måtte dessverre mange instille arbeidet på grunn av streik og spanskesyken og var derfor avskåret fra å hjelpe sine kjære i hjemlandet. Da også transportarbeiderne lå i streik, skal jeg her komme tilbake til den ganske muntre episoden jeg nevnte i slutten av kapittel V. hvor det dreiet sig om en transport av 2000 liter øl.

Som tidligere nevnt, måtte vi sørge for vår egen forpleining og i forbindelse hermed også for den leskedrikk som kalles for øl. For-sendelsen av dette fra bryggeriet og til Hommelvik gikk jo ellers smertefritt og uten noen forsinkelser, men det blev litt bråget da transportarbeiderstreiken i 1917 satte en bom for all transport, og vi visste nu ikke hvorledes vi skulde få ølet til Hommelvik og ombord. Gode råd var dyre, og øl måtte vi ha. Dette var uomtvistelige ting. Efter en del frem og tilbake fikk vi da fra bryggeriet det råd å sende en tropp av våre egne folk under ledelse av en korporal eller sersjant til byen, for å hente ølet (ølkagger) fra bryggeriet og bringe det til Lademoen stasjon. En vogn kunde lånes fra bryggeriet. Når vi selv vilde transportere ølet, kunde ingen blande sig oppi det.

Dette forslag var overveielens verd, og vi kom til det resultat at vaktmesteren med 12 mann skulde reise til byen for å greie ut med transporten.

Hvis jeg ikke husker feil, dreiet det sig om 35 kagger øl. Det var visst et underlig syn på Lademoen og i særdeleshet i Strandveien å se disse 12 kraftkarer marsjere til Aktiebryggeriet og derefter flere ganger kjøre med ølkagger til Lademoen stasjon, hvor den alltid smilende, nu avdøde stasjonsmester Sandberg tok imot den efterlengtede drikk. Jeg er sikker på at det under kjøringen til stasjonen ikke manglet på tilrop fra befolkningens side, men forulempet blev de ikke.

(Forts.).